

KADZENIE (85) *sb n*

a jasne (w tym 3 r. błędne znakowanie); teksty nie oznaczają é.

sg N kadzeni(e) (22). ◇ G kadzenia (23); -ą (22), -(a) (1). ◇ D kadzeniu (12). ◇ A kadzeni(e) (16). ◇ I kadzeni(e)m (3), kadzenim (2); -(e)m FalZioł (2); -im BudBib; -(e)m : -im Mącz (1 : 1). ◇ L kadzeniu (1). ◇ pl A kadzenia (6).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. Palenie wonności (66) : Suffimentum – Włzelka rzecz do kadzenia dobra. *Calep* 1026b.

a. Jako pewien rodzaj modlitwy względnie ofiary błagalnej lub dziękczynnej; suffimentum PolAnt, Cn; lustratio Mącz; incensum Vulg (48) : *KromRozm II* 1v; kthore podnośzenie rąk y kádzenie/ nie inźzego niebyło y nieznámionowáło/ iedno modlitwy Páná Kryšťułowe y wźyftkich wiernych *KrowObr* 91v, 91 [2 r.], 91v [3 r.], Ssv; *BibRadz* 1.*Mach* 1/58; *Lustratio*, Cziścienie/ kádzenie. *Mącz* 200c, 190d; *BudBib Ex* 30/8; wezmi rychło kádzielnicę/ á idz prętko nábiierz ognia z ołtarzá y vczyń kádzenie a modl fię zá ten lud *SkarŻyw* 492, 455; IA ná káždy dzień ofiárę czynię/ nie z dymu kádzenia/ áni z wołow ryczących mięfá *LatHar* 194, 686; Y wftąpił dym kádzenia [*fumus incensorum*] z modlitew fwiętych z ręki ánielſkiey przed Bogá. *WujNT Apoc* 8/4, *Luc* 1/10, *Apoc* 8/3; *SkarKaz* 455b.

kadzenie czego (1) : Powiedz mi ſkąd ten Lew Papież to kádzenie obrázow y Ołtarzow wymiſlił? *KrowObr* 91.

kadzenie komu (1): także y ty Ieruzálem obrzydłycheś ołtarzow náftawiáło podług liczby vlic twych/ ołtarzow ku kadzeniu Bááłowi [*aras ad suffiendum Bahal*]. *BibRadz Ier* 11/13.

kadzenie ku czemu (1): Bo wnet człowiek niewinny walczył zá nie/ wziáwſzy ná fię zbroię poſługi fwoiey/ modlitwę y kádzenie ku vbłáganiu [*orationem et per incensum deprecationem Vulg*] *BudBib Sap* 18/21.

kadzenie przed kim, przed czym (3): *KromRozm II* 12v; *BibRadz Lev* 4/7; Niechay prófto idzie ktobie modlitwá moiá/ iáko zápalona ofiárá álbo kádzenie/ przed oblicznością twoią. *KuczKat* 355.

W połączeniu szeregowym (1): Nie przynieſiécie nań kádzenia obcego/ áni obiáty/ áni mokrey ofiáry wleiecie nań. *BudBib Ex* 30/9.

W charakterystycznych połączeniach: *kadzenie nowe, pogańskie, wonne (2), żydowskie; kadzenie obrazow, ołtarzow, zioł; kadzenie sprawować (2), (u)czynić (4); czas kadzenia, dym (2), godzina.*

Zwroty: »kadzić kadzenim; kadzenie kadzidla, kadzidlęm« (1; 1 : 1): Y będzie kadzić na nim Aharon kádzenim wonnych zioł [*suffire faciet ... suffimentum aromatum*] *BudBib Ex* 30/7; á zapachnęłám [...] iáko Gálban/ Onyx/ Stákte/ y iáko kádzenie kádzydla [*quasi libanus Vulg*] w domu. *BudBib Eccli* 24/17[21], E 30/1.

»ofiarować kádzenie, kadzeni(e)m« [*szyk zmienny*] (2 : 2): Deo thure et vino supplicare, Kádzenim y winem bogu ofiárować obyczáyem pogańskim. *Mącz* 305d, 305d; Rzekł Krol Ozyafz/ przywłáſzczaiąc ſobie przodkowánie kápláńſkie: chcę ofiárowác kádzenie: bom ieft fpráwiedliwy. *SkarŻyw* 91, 492.

Wyrażenia: »kadzidlnica ku kadzeniu« (1): (*marg*) Naczyńie koſcielne. (–) Kádzidlnice ku kádzeniu/ banie/ konewki. *BielKron* 33.

»ołtarz kadzenia, do kadzenia, ku kadzeniu« = *altare suffimenti PolAnt* (5 : 2 : 2): Sthoł z naczyniem iego/ y Lichtarz polerowany/ ze wżythkiami rzeczami należącemi kniemu/ y Ołtarz do kádzenia. *BibRadz Ex* 31/8, *Ex* 30/27, 35/15, *Lev* 4/7, *Ier* 11/13, *2.Mach* 2/5; *BudBib Ex* 37/25, *2.Mach* 2/5; Y vkazał mu fię ánioł Páńlki/ ftoiąc po práwey ftronie ołtarzá kádzenia [*altaris incensi*]. *WujNT Luc* 1/11.

Szeregi: »modlitwa i kadzenie« = *oratio et incensum Vulg* (1): *BudBib Sap* 18/21 *cf* *kadzenie ku czemu*.

»(ani) ofiara, (i, a, albo, ani) kadzenie« [*szyk 6 : 1*](7): *KromRozm I O*; A wżákoż kaplice po gorách niebyły popfówáne/ y owfżem lud iefzcze ná nich ofiáry fprawował y kádzenia [*populus immolabat et suffiebat in excelsis*]. *BibRadz 4.Reg* 15/4; *KuczbKat* 355; áby on ofiáry czynił/ y kádzenia/ ná wdzięczną wonność Bogu zá lud. *SkarŻyw* 491, 27, 492; *WujNT* 103.

b. Owiewanie kogoś lub czegoś dymem; suffitio, suffitus Cn (17) :

Wyrażenie: »kadzenie kadzidłem« (1): I theż fámo Srebro ciemnieie od one⁸⁰ dymu/ aż kadzeniem Kadzidłem albo Armoniakiem bywa wyiafnione. *FalZioł III* 34d.

α. Jako zabieg leczniczy (14) : Theż khadzenie z dołu biały głowie ftego korzenia vczynione/ z nieplodney plodną czyny *FalZioł I* 109d, I 2b, III 38c, V 19d, 24 [2 r.].

kadzenie czego [= *czym*] (1): Mozg potwierdza kadzenie iey [*gumi*]/ y theż macicze *FalZioł III* 28a.

kadzenie z czego (1): Też to ziele wypadza [!] z domu iadowite robaki gdy bedzie [!] w do mu/ albo kádzenie z niego/ albo pokropienie podomu wodą w ktorey bedzie [!] wrziało. *FalZioł I* 2b.

kadzenie czym (5): Też naprzeciwno zginęley pamięci/ Kadzenie thym klijem potwierdza pamięć. *FalZioł III* 33c; K temu też czynić kádzenie woniającymi rzeczami/ iżeby wonia do nofa oney niewiafty nieprzychodziła *FalZioł V* 25v, IV 5b, V19d, 77v.

W charakterystycznych połączeniach: *kadzenie siarczane; kadzenie macice; kadzenie gnojem, klijem, lnem, umbrą, woniającymi rzeczami; kadzenie czynić (uczynione)* (3).

Zwrot: »kadzić kadzeniem« (1): mazać y theż kadzić thakowym kadzeniem/ ktore k temu iey barzo pomoczne. *FalZioł V* 24.

β. Jako sakralne oczyszczenie, odegnanie złych mocy, wyświęcenie (2) :

kadzenie kogo (1): Kádzenie Kxiędzá y ludzi w kościele/ vftáwił Lew trzeci tym imieniem Papiefz/ według pogáńlkiego y Zydowłkiego obyztáiu. *KrowObr* 196.

W połączeniu szeregowym (1): Iefli tylko tá ziemiá ná Smyńtarzu Świętha ieft/ dla wáfzego fzemraniá/ tzárowánia/ kádzenia/ y kropienia? *KrowObr* 104v.

2. Kadzidło, mieszanina pachnącej żywicy i aromatycznych ziół; thymiama Calep, Cn; Ubanus Mącz; exfitus, incensi odores, odor, suffimen(tum) Cn (19) : Thymiama – Kadzenie barzo wdziecznę. *Calep* 1067a.

a. Spalane na ofiarę Bogu (18) : Pothym Ołtarz ku kádzeniu/ z drażki iego/ Málc pomázowania/ kádzenia wonne [*suffimenturn aromatum*]/ y Oponę miáfto drzwi Przybytkowych. *BibRadz Ex* 35/15, *Ex* 30/35, 37, 31/11; á vdzyálay kádzenie poświęceniú godne *BielKron* 33v; Tefz vczynił oleiek święty námazywánia/ y kádzenie wonne czyfte/ robotą Aptekárłką. *BudBib Ex* 37/29; *SkarŻyw* 492; *LatHar* +8.

kadzenie z czego (1): oliwá do świeczniká/ kádzenie zwonnych zioł obiátá vftáwiczná y oliwá námazywánia BudBib Num 4/16.

W połączeniu szeregowym (1): iż towárow ich żaden więcej nie kupi [...] y Cynámonu/ y kádzenia/ y máści/ y kádźidlá/ y winá/ y oliwy WujNT Apoc 18/13.

W charakterystycznych połączeniach: kadzenie czyste, wonne (4); kadzenie (u)czynić (3), udzialać.

Wyrażenie: »rzeczy wonne ku kadzeniu« (8): Przytym też dał Czálzkę złohtá wáżácą dzieięć fyklow/ pełną rzeczy wonnych ku kádzeniu [plenum suffitu]. BibRadz Num 7/38, Ex 35/8, Num 7/44, 50, 56, 62, 68; Weźmierz też rzeczy wonnych ku kádzeniu/ Bálfámu/ Mirry z drzewá/ Onichy/ Gálfanu/ Kádźidlá co náfwtleyfzego/ rowney wagi/ wízytko zniiefzay BielKron 33v.

b. [Używane w celach higienicznych:

Zestawienie: »kadzenie damasceńskie«: [W rozdziale: „O wonnościach łóżniczych [...] jako i gmachów kadzeniu”] Kádzenie Dámáscieńskie: Weźmi piźmá Moźko: [...]/ Ambry/ Cukru po 4. źiárná [...]. Wízyftko to potłucz ná proch [...]. Y to kádzenie Dámáscieńkim zowá: Weźmi Styráku trćiennego 4. vncye/ Belzoinu 3. vncye/ Koźiolepu/ [...] potłukfzy to ná proch/ zádźiálay w naczyńiu Kádźidlnym. SienHerb 577b (Linde).]

Synonim: 1. b. kurzenie.

Cf KADZIĆ, KADZIDŁO

ZCh